

Fontos Sándor

Őszibarackfák

SZOMORÚ VIDÁMSÁGOK

Büntetés

Az ausztráliai Perthben egy Grispin nevű tolvajt kétévi fogházbüntetésre és húsz botütésre ítélték. A bíróság szerint az ítéletet nyírfavesszővel kellett végrehajtani. Mivel Ausztráliában nem nőnek nyírfák és Grispin ügyvédje nem egyezett bele, hogy az ítéletet más vesszővel hajtsák végre, más megoldás nem lévén, Londonból rendeltek nyírfavesszőket.

A kívánt — törvényesen előírt — nyírfavesszők repülőgéppel néhány napon belül megérkeztek, és eleget tehettek az igazságszolgáltatás kódexekbe lefektetett előírásainak...

Öltözködési gondok

A dúskeblű Morgana Roberts az Egyesült Államok Atalanta államában él. A rendkívül csinos, huszonkét éves lánynak legnagyobb problémája az öltözködés: dekoratív keblei miatt nem tud magának készruhát vásárolni.

Panaszát a minap elmondotta újságíróknak is. Amikor Morgana fényképe megjelent a lapokban, hét készruhagyár felajánlotta, hogy díjmentesen készít számára ruhákat — természetesen különleges mérete szerint...

Baka István

Indiában a madarak függesznek a völgy felett, a mozdulatlan ég alatt, és minden nap lehullik egy.

Nem hült ki még a holttetem, s lezúdul mind elé, s egy vércsappal a csőriben süvít az ég felé.

Zöld sűrűben fehérlelek üres csontvázaik, de vérük most is ott lebe ahonnan származik.

MESE

Nézzé csak uram — mondta a biológia tanára, miközben poharát az állópult-ra koppantotta —, mi itt, ugyebár, a Boszorkányban elég gyakran találkozunk, s poharazás közben nézeteinket, ahogy mondani szokás, kicseréljük. Általában nézeteink fedni szokták egymást. De nem fog megharagudni, ha kijelentem, hogy az a vicc, amit a süketekről az imént elmondott, nem tetszik nekem.

— Az ön vicce arról szólt, hogy két süket utazik a vonaton és beszélget. Régi vicc. Az egyik azt kérdezi: maga hova utazik? Mire a másik azt feleli, hogy Pécsre. Ja? — mondja az első süket —, azt hittem, hogy Pécsre. És így tovább, és így tovább. Vagyis mind a kettő mondja a magáét, mert nem érti, amit a másik mond. Imitálják a beszélgetést, az emberi érintkezésnek ezt az ősi formáját. Hát ez, tisztelt uram, nem jó vicc. És hogy úgy mondjam, nem is jellemző. Mármost a süketekre. Ez a történet, tudja kire jellemző? — És a választ lesve, rámpillantott. Hát honnan tudtam volna a helyes választ? Vagyis azt, amit a biológia tanára várt. — Ez a vicc, uram, nem a süketekre, hanem a hallókra jellemző. Mondjuk a magunkét, egymás füle mellett szinte ellőve a mondatokat, nem vette észre?

— De, vettem észre! — S mi minden eszembe jutott, uramisten! De csak egyet említettem. — Például, otthon, a feleségem...

— Arra kérem — emelte fel a mutatóujját —, hogy ne iparkodjunk a kérdést ennyire leegyszerűsíteni. Ha csak a feleség effajta tevékenységével akarjuk azonosítani az általam leírt jelenséget, akkor nem mondanék semmi lényegeset, nem fedezünk fel semmit, hiszen az teljesen közüdt, hogy a feleségek mennyire mindig csak a magukét mondják. Ez annyira megszokott, hogy már említésre sem méltó jelenség. En valami ezen túlmenően érvényes jelenségre akartam célozni, annak bizonyítása végett, hogy nincs igaz a süketnéma viccél. Illetve: lehet, hogy formálisan igaz van, de a lényegét illetően nincs. A logikája — érti uram? —, a logikája... téves!

Mert ha az ön logikája igaz volna, akkor, továbbmenve, az is érvényes lenne, hogy azok a süketek, akik ráadásul némák is, tehát süketnémák, még inkább nem értik meg egymást. Holott...

— Pardon — szakítottam félbe, mert most meg én éreztem hamisnak a logikáját —, én azt nagyon jól tudom, hogy bizonyos jelbeszéd által...

— Persze, hogy tudja — okoskodott a biológia tanára. — Ezt mindenki tudja. De ha van önnek egy kis ideje, elmesélnék valamit.

— Idóm az van — nyugtattam meg, s karórára pillantottam.

— Nem tudom, van-e az ön rokonságában, vagy közelebbi ismeretségi körében olyan egyén, legyen az akár férfi, akár nő, aki süketnéma? — Tagadó válasza így folytatta: — Mert nekem van. — Egy kicsit elgondolkodtam. — Nézzé, én nem akarom részletezni az ilyen állapotból fakadó sokféle következményt, csak annyit mondom önnek: külön világ. Úgy ahogy mondom: külön világ. Mások a törvények. A konvenciók. A normák. Ahogy például összetartanak. Ahogy éreznek. Gyűlölnék, vagy szeretnek. Az valami egészen külön világ. Ha csak annyit mondom önnek, hogy ököztünk nincsen bűnöző, már sok mindent mondtam. Vagy ön talán hallott ilyen esetről?

— Nem, nem hallottam — ismertem be, mert csakugyan nem hallottam. — Érdekes, erre én még nem is gondoltam.

— Na látja. A világ legjobb lelkű emberei ököztünk kerülnek ki, ez nem is képezheti vita tárgyát. És tudja-e, miért? Azért — felelte önmaga kérdésére a szokottnál is elgondolkozóbb, elmélyültebb modorban —, mert nem rendelkeznek azzal az eszközzel, amely, hogy úgy mondjam, a legtöbb zavart, bajt és huzavonát okozza az emberiség életében, így aztán ez a tulajdonságuk megóvja őket attól, hogy embertelen dolgokra vete-medjenek.

— A beszédre gondol? De hiszen a beszéd nemcsak a zavarok, hanem a megértés eszköze is, ez teljesen világos.

— Egyes esetekben — elismertem. De általában? — Mondja csak, jár-e ön esetleg külföldön

Mocsár Gábor

AGYONÜTNI AZ IDŐT

olyan helyen, ahol ön nem értette az ottaniak nyelvét, de az ön szavát sem értették?

— Hogyne — feleltem, csakis ilyen helyeken jártam, minthogy én a magyaron kívül egyéb nyelvet nem ismerek, a magyar pedig, bár a világ minden táján akad, aki beszél, világnyelvnek mégsem mondható. Sőt.

— No kérem. És a nyelvtudás hiánya megakadályozta-e önt abban, hogy bármilyen különleges tárgyat, élvezeti cikket, ajándéknak szánt ezt vagy azt, mondjuk, egy elemmel működő villanyborotvát megvásároljon? Ugye, hogy nem. Lám, egy bizonyult kereskedelmi ügylet — és nem kell hozzá nyelvbéli megértés. Illetve: a megértés, beszéd nélkül is létre jön. De erre mutathatok önnek egy közelebbi példát is.

A példa pedig azáltal mutatkozott meg teljes és plasztikus érvényében, hogy ismerősöm, a biológia tanár a poharát a pult-hoz koppantotta, rámnézett, s kiitta a felét. Szó nélkül is pontosan értettem én hasonlóképpen cselekedtem.

— Nézzé csak, kérem, ha agyonvernének, akkor sem tudnám megmondani, hol él egy néptörzs, talán Indiában, mert Indiában annyiféle nép él, hogy meg se igen lehet számolni, szóval, ott, az a néptörzs — utazók számolták be róla —, ami a családi életet illeti, nem ismeri a férj-feleség közötti vitát, nézeteltérést, etctera. Ez csak arról jutott eszembe, hogy ön a felesége önagságát említtette. Namármost, tudja-e, minek köszönhető ez a világon páratlan házassági harmónia? Annak uram, hogy ez a néptörzs annak a régi és bizonyára helyesnek talált szokásnak hódol, hogy a fiúkat és a lányokat gyermekükük kezdetén különválasztják és úgy nevelik fel. De ez még nem elég. Más-más nyelvet sajátítanak el! Ennél a néptörzsnél, uram, a férfiak egészen más nyelvet beszélnek, mint a nők, egymás szövegét nem értik — hát csoda-e, ha sohasem veszekszenek? Mennyei állapot, uram, ezt én mondom önnek.

Elgondolkodtam. Én, persze, elvetésre készültem, mert átgondoltam, miféle következményekkel, sőt mi több, társadalmi felfordulással járna az, ha nálunk valamely gőzösféjú akarok ezt a szokást behozná. Például a pedagógiában! Megint gyökerestől meg kellene reformálni. De a biológia tanára már is folytatta, gondolatomat mintegy kitalálva, s vitatva:

— A nyelv és a megértés! Ugyan kérem! Többet mondom önnek: az egynyelvűek között is hány, de hány eset fordul elő, amikor ketten ugyanazt mondják és homlokegyenest mást értenek. Ha ön például — s körülpillantott a helyiségen, melyet megült a sör és a bor, és a rövid italok már-már új minőségbe átsápolt, keveredett párája —, ha ön megkopogtatná annak a zavaros tekintetű és szerintem már megjelenése folytán is kétes jellemű egyének a vállát, és csak annyit mondana neki: „rendőrség” — majd meglátná, mennyire másra gondol ő, mint ön. Vagy akár én. De hát ez csak egy konkrét példa. Mondhatnék általánosabbat is. Ha például azt mondom: karrier. Vagy azt mondom: a haza. De említhetném azt is, hogy szocializmus, de nem említtem. Az efféle közkeletű és állítólag tisztázott fogalmakról is, uram, úgy beszélnek értelmek, szóismerő és egynyelvű emberek, hogy ehhez képest az ön két süketé, ott a vonaton... Hát még a másnyelvűek! No, de nem ezt akartam én önnek elmesélni.

Megfontolt mozdulattal szájához emelte a poharát, s kortyolgatás közben egyik szemét lehunyta. Ez a szembehunyás — ismerem már annyira — a harmadik kétdecimál szokott bekövetkezni. A negyediknél mind a kettőt lehunyja, de ez csak olyan egyéni szokás.

— Azt akarom önnek elmesélni — kezdte ráérősen —, amit én is egy ismerősömtől hallottam. Ez az illető hall is, beszél is, de már gyermekkorában megtanulta a süketnémák jelbeszédét is,

mert apja, anyja süketnéma volt. Megtanulta. Hát ez egészen különleges helyzet. Így aztán ő amolyan hivatalos tolmács olyan ügyekben, amikor a hatósági ügyintézőnek — aki természetesen nem ismeri a jelbeszédet —, személyesen kell érintkeznie a beszélő, hallani nem tudó ügyféllel. Van ilyen eset, ugye? Megható, uram, csak ennyit akarok mondani, megható, például egy ilyen házasságkötés, egy esküvő a tanácsnál, mert ilyenkor már én is voltam részese. A tolmács jelbeszédrel megkérdezi a házassulandóktól — mert ők egyébként leginkább egymás közt házasodnak —, megkérdezi: akarnak-e házasságra lépni. És ők azt intik, hogy igen, akarnak. A tolmács lefordítja a jelet hangos beszédre. És akkor az elérzékenyült anyakönyv-vezető — mert éppen esetnek voltam a résztvevője — meghatóttan, remegő hangon kijelenti, hogy egybehangzó — érti, uram, egybehangzó! — kijelentésük alapján házastársaknak nyilvánítja őket.

En is úgy találtam, hogy egy ilyen aktus csakugyan megható tud lenni a maga módján, de nagyon különösnek mégsem tartottam, mert hiszen az élet, mint ismeretes, annyiféle különleges helyzetet produkál, hát mindenre kell valamilyen megoldást találni.

— De még ennél is többet mondok. Van nekik ám igen kiterjedt nemzetközi kapcsolatuk is. Sőt, szövetség, nemzetközi. Az egész világot átfogó. Ez a szövetség olykor szokott tartani kongresszusokat. Süketnémák számára, nemzetközileg. Ön persze nem tudja elképzelni, hogyan zajlik le egy ilyen kongresszus. Mert ön abból indul ki, hogy egy ilyen összejövetel nonszensz, mert a világ különböző országaiból jött résztvevők ez esetben végképpen nem értik egymást, hiszen nemcsak süketek és némák, hanem más és más az anyanyelvük — hát hogy is értenék meg egymást? No, uram, ez az, amin én sokat gondolkodtam. Mert mi történik? Kiderül: egy norvég, aki süket is, néma is, igen is meg tudja érteni magát egy hasonló állapotú magyarral. Szembeállnak egymással, mutogatnak — és értik egymás jelét. A norvég érti a magyart, a magyar érti az angolt, az osztrák érti a románt, de csak azért, mert egyaránt nem tudnak beszélni. Mondom, és újra mondom: külön világ.

— De hiszen ez — kiáltottam — egyenesen fantasztikus! — És megragadtam a poharamat.

— Ez nem fantasztikus. Ez a lehető legkívánatosabb emberi állapot. Hogy mindenki értsen mindenkit, Efelé kellene törekedni.

— Képtelen gondolat! Hiszen ennek feltétele az lenne, hogy lemondunk a beszéd, a dolgok, a fogalmak kimondásának képességéről, ami pedig, ahogy én tudom, szintén emberi, alapvető tulajdonság. A beszéd képessége teszi az embert emberré voltképpen. Ez különíti el, ahogy én tudom, legvilágosabban az állatvilágtól.

— Ez az, látja, amin én sokat töröm a fejemet. Hogy olykor ez sem igaz. No, de — s nagy lélegzetet vett — minek rágódunk efféle dolgokon? Persze, az ilyen... mindenféle és szeretlen témák csak azért jönnek elő, hogy legyen mivel az időt — s odakoppantotta a poharát — agyonütni. Az a fontos, hogy azért vannak, akik megértik egymást. Szóval is... Cinkosan rámkacsintott. — Mi például általában megegyező nézeteiket vallunk, de viszont az a vicc, amelyik úgy kezdődik, hogy két süket utazik a vonaton, ezek után ismerje be, nem jó vicc. Jó lenne, ha visszavonná.

Isten neki — mondtam nekivádkozva, s most már valóban összeültöttem poharainkat —, visszavonom.

— A vicceket különben sem szeretem — mondta ő is békülékeny hangon —, mert elveszik az időt az értelmes beszélgetéstől. Afféle pótszer a lustagyalak számára.

Aztán elkezdtem beszélgetni az időjárásról.